

	Силабус освітнього компонента (ВОК) «ЕКСПЕРЕМЕНТАЛЬНА АРХЕОЛОГІЯ» Галузь знань: для усіх галузей знань Спеціальність: для усіх спеціальностей Освітня програма: усі ОПП (мова навчання – українська) Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) Рік навчання: 2026-2027 Семестр: 5-6.
Структурний підрозділ	Кафедра археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін, історичний факультет
Викладач: 	ПІБ: Гуцал Віталій Анатолійович Посада: доцент кафедри археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін Науковий ступінь: кандидат історичних наук Вчене звання: доцент E-mail: gucol.vitalij@kpnpu.edu.ua Робоче місце: навчальний корпус № 2 (вул. Татарська, 14), кафедра археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін. Профайл викладача: https://kaf-asipd.kpnpu.edu.ua/?page_id=319 https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&pli=1&user=dNApbMYAAAAJ ORCID: https://orcid.org/0000-0002-1122-7273
Лінк на освітній контент дисципліни	https://moodle.kpnpu.edu.ua
Статус дисципліни	вибірковий освітній компонент професійної підготовки
Обсяг дисципліни, кредити ЄКТС / години	4 кредити ЄКТС / 120 год. 3 кредити ЄКТС / 90 год.
Мова викладання	Українська
Форми навчання	Денна/заочна
Політика дисципліни	Академічна доброчесність. Очікується, що роботи здобувачів будуть їх оригінальними міркуваннями. Відсутність покликань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших здобувачів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Списування під час семінарських занять, підготовки до них, самостійної та контрольної роботи, екзамену заборонені (зокрема, з використанням мобільних пристроїв). Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмових роботах здобувачів та фактів списування є підставою для їх незарахування викладачем (незалежно від масштабів плагіату чи обману). Відвідування занять. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і семінарські заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом («Положення про організацію освітнього процесу в КІНУ імені Івана Огієнка»)

	URL: https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view). Якщо здобувач не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0, 1, 2, 3, отримані на навчальних заняттях, не виконав завдання самостійної роботи та модульної контрольної роботи менше ніж на 60% від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю. Пропущені заняття здобувач має відпрацювати. За відпрацьовані лекційні заняття оцінки не ставляться, за семінарські заняття нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12). Очікується, що здобувачі поступово відпрацьовуватимуть пропущені заняття й завершать цей процес вчасно (до останнього аудиторного заняття з дисципліни). Відпрацювання лекційного заняття передбачає знання здобувачем теоретичних питань плану. Відпрацювання пропущеного практичного заняття передбачає опанування теоретичних питань плану заняття. Очікується, що здобувачі не будуть запізнюватися на заняття, а мобільні телефони під час занять використовуватимуть лише з освітньою метою. Під час організації занять з використанням технологій дистанційного навчання очікується, що здобувач працюватиме на заняттях (з використанням платформ для відеоконференцій) з увімкненою вебкамерою. Неформальна/інформальна освіта. У випадку, якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній та/або інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно «Порядку визнання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (нова редакція)», зокрема, якщо їх тематика відповідає змісту навчальної дисципліни (окремі темі). URL: https://drive.google.com/file/d/19GCSM3y-K496gs8RQJp0mO9FjUJumB4T/view
Що будемо вивчати?	Експериментальна археологія – одна з галузей археологічної науки, суть якої – реконструкція предметів, що використовувалися давніми людьми із застосуванням матеріалів і технологій, що відповідають певній досліджуваній епосі. Завдяки цьому стає можливим детальне вивчення процесів виготовлення кам'яних знарядь, виробництва кераміки, технології деревообробки, будівництва, промислу та багато іншого. Таким чином, експеримент в археології це доволі складне дослідження, спрямоване на реконструкцію, підтвердження чи спростування існуючих гіпотез щодо функціонування, призначення, технологій виготовлення чи технологічних прийомів обробки речових пам'яток у вузькому значенні до реконструкції різних ремесл (від гончарного, ткацького до ковальського або металургійного тощо).
Чому це треба вивчати?	Метою спецкурсу є ознайомлення студентів – істориків з новим напрямом в археологічній науці, який присвячений пошуку відповіді на нерозкриті питання археології з допомогою наукових експериментів у контрольованих умовах, хід яких повністю документується і це можна трактувати як процес наукового

	пізнання. Такий підхід допомагає у підготовці кваліфікованих фахівців. Основними завданнями вивчення дисципліни є: 1. дослідження знарядь праці через їх відтворення експериментальним шляхом з метою вивчення технологій виготовлення і функціонального призначення; 2. Експериментальне відтворення та реконструкція різних форм господарювання давніх людських суспільств (наприклад форм відтворюючого господарства, побуту давніх мисливців, збирачів та рибалок); 3. Практична реконструкція ремесл та окремих їх виробів, промислів (наприклад, гончарного, ковальського, ткацтва та прядіння тощо); 4. Практичне відтворення побуту поселення конкретної історичної епохи тощо.
Яких результатів можна досягнути?	Очікувані результати навчання з дисципліни: - Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень. - Здійснювати рецензування, коментування, анотації наукових, науково-популярних, освітніх та публіцистичних текстів, які стосуються питань історії та археології. - Застосовувати у професійній діяльності в сфері історії та археології сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації, у тому числі для виконання наукових досліджень і реалізації освітніх та інноваційних проєктів. - Планувати і виконувати наукові дослідження у сфері історії та археології, висувати та перевіряти гіпотези, обирати методи дослідження, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки. - Здійснювати експертизу пам'яток історії, археології та культури з метою їх охорони та можливого подальшого використання. - Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань історії та/або археології до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.
Як можна використати набуті знання та уміння?	Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру в галузі історії та археології. Дисципліна сприяє формуванню у студентів таких компетентностей: Загальні компетентності (ЗК). - Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. - Здатність працювати автономно. - Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності). - Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. - Цінування та повага різноманітності та мультикультурності Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (СК): - Здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію. - Здатність здійснювати історичні й археологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи

	методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук. - Здатність презентувати та обговорювати результати досліджень і професійної діяльності у сфері історії та археології. - Здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та археології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки. - Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері історії, археології та/або дотичні до них міждисциплінарні проекти. - Здатність використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для проведення досліджень та професійної діяльності у сфері історії та археології.
Зміст дисципліни	Цілі і завдання експериментальної археології. Історія експериментальних досліджень в археології. Міжнародна асоціація археологічних музеїв просто неба та експериментальної археології. Можливості експерименту в археології. Методи досліджень експериментальної археології. Метод етно-археологічного порівняння. Метод математичного моделювання. Дослідження знарядь праці. Експериментальне відтворення та реконструкція різних форм господарювання. Практична реконструкція ремесл. Практичне відтворення побуту.
Методи навчання	Словесні, наочні методи: лекція, розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, диспут, робота зі словниками, посібниками, дидактичними матеріалами та іншими джерелами інформації, робота з електронними публікаціями та матеріалами наукометричних баз даних, створення й демонстрування презентацій; технології дистанційного навчання.
Інформаційне забезпечення	Основна 1. Бровендер Ю. М. Экспериментальное моделирование производственной деятельности на базе руд. Картамышского рудопроявления (предварительные результаты исследований). Проблемы гірничої археології (матеріали VI-го міжнародного Картамиського польового археологічного семінару). Алчевск: Дон. ДТУ, 2007. 2. Верговський С. До пропозицій створення Національного музейно-заповідного комплексу «Давня Україна». Матеріали до української етнології. К., 2004. Вип. 4 (7). С. 26-31. 3. Відейко М.Ю. Заповідник та археологічний фестиваль в Біскупіні (Польща). Ржищівський археодром. Археологічні дослідження та експериментальні студії 2000-2001 років. К., 2002. С. 89-94. 4. Винокур І. С., Гуцал А.Ф., Пеняк С. І., Тимошук Б. О., Якубовський В. І. Довідник з археології України. Хмельницька, Чернівецька, Закарпатська області. Київ: Наукова думка, 1984. 215 с. 5. Винокур І. С. Слов'янські ювеліри Подністров'я: За матеріалами досліджень Бернашівського комплексу

- середини I тис. н. е. Кам'янець-Подільський: Оіum, 1997. 199 с.
6. Гиря Е. Ю. Возможности эксперимента в археологии. Экспериментальная археология. Вып. 2. Тобольск: Изд. ТГПИ, 1992. С. 6.
 7. Готун І.А., Петраускас А.В. Експериментальна археологія в роботі Північної експедиції. Наукові записки з української історії: Зб. наук. статей. Переяслав-Хмельницький, 2005. Вип. 16 С. 243-252.
 8. Гошко Т.Ю., Трачук О.В. Дослідження металургійного процесу виплавлення міді методом моделювання. Археологія і давня історія України (4). рр. С. 93-103.
 9. Гудченко З.С. Музеї народної архітектури України. К., 1981.
 10. Гуцал А.Ф., Гуцал В.А. Археологічна експедиція та лабораторія археології історичного факультету Кам'янець-Подільського нац. унів. ім. І. Огієнка. Освіта, наука і культура на Поділлі: Зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2018. Т.25. С. 621-645.
 11. Гуцал В., Баженов О. Дослідження борошномельних властивостей зернотерок з Рудковецького городища. Археологія і фортифікація України : наук. збірник / редкол.: Т. М. Карпова (голова) та ін. Кам'янець-Подільський : ФОП Панькова А. С., 2024. Вип. 1. С. 173-176.
 12. Довганіч О.О., Готун І.А., Петраускас А.В. Охоронні реставраційно-відновлювальні роботи на вишгородському давньоруському гончарному осередку. Причерноморье, Крым, Русь в истории и культуре (Материалы III Судакской международной научной конференции (18-21 сентября 2006 г.)). Т. II. Киев; Судак: Академперіодика, 2006. С. 105-112.
 13. Дяченко А., Тишечко Т. Моделювання побуту слов'ян на матеріалах Північної експедиції ІА НАН України. Археологічні дослідження в Україні 2023 р. С. 220-224.
 14. Кепін Д.В. «Археопарки»: проблеми та перспективи. Ржищівський археодром. Археологічні дослідження та експериментальні студії 2000—2001 років. К., 2002. С. 78-89.
 15. Кепін Д.В. Типологічна характеристика музеїв прос- то неба. ПЦП. К., 2007. Вип. 12 С. 131-155.
 16. Коваленко В., Моця О. Ситий Ю. Садиба Мазепи на Гончарівці в Батурині. Людина, суспільство, культура: історія та сучасність. Чернівці, 1996. С. 39-41.
 17. Колеснікова В.А., Яненко А.С. Становлення і розвиток експериментальної археології в наукових інституціях Радянської Росії та України (20-30 рр. XX ст.). Археологія і давня історія України, 2013, вип. 10 .
 18. Люба О., Салій І., Бабій Л. Віртуальна екскурсія по музеях світу. <http://www.lib.if.ua>.
 19. Малинова Р., Малина Я. Прыжок в прошлое. Эксперимент раскрывает тайны древних эпох. Москва : Мысль, 1988. 271 с.

20. Петраускас А.В. Експериментальна археологія та моделювання Археологія і давня історія України: Зб. наук. пр. — К.: ІА НАН України, 2010. Вип. 1. С. 167-173.
21. Прибега Л.В. Методика охорони та реставрації пам'яток народного здчества України. К., 1997.
22. Скрипник А.А. Українське етнографічне музейництво: становлення та розвиток.: Автореф. дис. ... д-ра іст. наук. К., 1998.
23. Титова О.М., Кепін Д.В. Музеї просто неба на Київщині. Від Трипільської культури до сучасності (Відпочивайте в селах Київщини): Путівник-довідник. [Упорядник О.В. Трачук]. К., 2003. С. 145-155.
24. Титова О.М., Кепін Д.В. Музейний показ давніх жител Українського Полісся (за археологічними матеріалами). ПЦП. К., 2002. Вип. 4. С. 49-71.
25. Троцька В. І. Експериментальні методи дослідження в археологічній керамології у 1954-1990 рр. Археологія і давня історія України, 2014, вип. 2 (13)
26. Щегельський І.І. Техніка обробки керамічного посуду VII ст. до н. е. - II ст. н. е. в Середньому Подністров'ї. Археологія 1986. Вип. 54. С. 13-26
27. Щегельський І.І. Черняхівська кераміка як джерело до вивчення історії Поділля. Тези доповідей VI-ї Подільської історико-краєзнавчої конференції. — Кам'янець-Подільський, 1985, С. 57-65.
28. Щегельський І.І. Сіра кераміка Смотрицьких гончарів. Тези доповідей наукової конференції “Проблеми етнографії Поділля”. Кам'янець-Подільський, 1986.С. 125-136
29. Щегельський І.І. До питання про склад керамічного тіста пам'яток черняхівської культури Тези доповідей VII-ї Подільської історико-краєзнавчої конференції (секція археології). Кам'янець-Подільський, 1987, С. 24-29.
30. Щегельський І. І. Географія поширення гончарного ремесла в Середньому Подністров'ї (VI тис. до н.е. — IV ст. н.е.). Проблеми етнографії, фольклору і соціальної географії Поділля. Науковий збірник. Кам'янець-Подільський, 1992, С. 246-253.
31. Czajkowski J., Olszansky H. The museum of folk architecture in Sanok. Open-air museums in Poland. Poznan, 1981.
32. Konieczny P., Wladyslaw Weker W. Chodlikowskie zelazo - proba porownania procesu redukcji zelaza z rud darniowych roznymi metodami. Archeologia doswiadczalna w Muzeum Nadwislanskim. Eksperymenty 2003—2006. Kazimierz Dolny, 2007. S. 47-54.
33. Malinovi R. a J. Vzpomínky na minulost aneb Experimenty odhalují taemství pravěku. Ostrava: Nakladatelství Profil, 1982. 277 s.
34. Pleiner R. Experiment v archeologii. Památky archeologické. 1961 R. LII. Č. 2.
35. Pleinerova I. Brezno : Experiments withbuilding Oldslavic houses and living in them. Pamatky archeologicke. Praha, 1986. R. LXXVII. Č. 1. S. 104-176.

Обсяг дисципліни (години) та види занять	Денна форма: 120 год.: лекції (20 год.), семінарські заняття (20 год.), самостійна робота (80 год.). 90 год.: лекції (16 год.), семінарські заняття (14 год.), самостійна робота (60 год.). Заочна форма: 120 год.: лекції (8 год.), семінарські заняття (8 год.), самостійна робота (104 год.). 90 год.: лекції (6 год.), семінарські заняття (6 год.), самостійна робота (78 год.).														
Система оцінювання результатів навчання	Увесь навчальний курс оцінюється в 100 балів. В поточне оцінювання включається: семінарські заняття – 20 балів, модульна контрольна робота – 50 балів, самостійна робота – 15 балів, індивідуальні навчально-дослідні завдання – 15 балів. <table><tr><td colspan="4">Поточний і модульний контроль – 100 балів</td><td>Сума балів</td></tr><tr><td>Поточний контроль</td><td>МКР</td><td>Самостій на робота</td><td>Індивідуальні навчально-дослідні завдання</td><td rowspan="2">100</td></tr><tr><td>20</td><td>50</td><td>15</td><td>15</td></tr></table>	Поточний і модульний контроль – 100 балів				Сума балів	Поточний контроль	МКР	Самостій на робота	Індивідуальні навчально-дослідні завдання	100	20	50	15	15
Поточний і модульний контроль – 100 балів				Сума балів											
Поточний контроль	МКР	Самостій на робота	Індивідуальні навчально-дослідні завдання	100											
20	50	15	15												
Критерії оцінювання знань, умінь, навичок студентів на навчальних заняттях	Оцінювання на семінарських заняттях відбувається за 12-бальною системою відповідно до критеріїв визначених «Положенням про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка». Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях рівний 12. 1 бал: Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні». Здобувач порушує принципи академічної доброчесності. 2 бали: Здобувач вищої освіти мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спроби розповісти суть заданого матеріалу, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності. 3 бали: Здобувач вищої освіти намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості узагальнення. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності. 4 бали: Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний певною мірою відтворити його; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності. 5 балів: Здобувач вищої освіти знає половину навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості узагальнення але окремі														

	висновки не логічні, не послідовні. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності. 6 балів: Здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання, користуватися додатковими джерелами. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності. 7 балів: Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок; вміє самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовує термінологію; здатен скласти таблиці, схеми. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності. 8 балів: Знання здобувачем вищої освіти досить повні, він достатньо вільно застосовує вивчений матеріал; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності. 9 балів: Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності. 10 балів: Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності. 11 балів: Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний самостійно вивчити матеріал; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності. 12 балів: Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює
--	---

	ситуації в нестандартних умовах. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Поточний контроль	Усне опитування, письмовий експрес-контроль, виступи здобувачів при обговоренні питань практичного заняття, виконання аналітичних завдань
Підсумковий контроль	Залік
Локація	Згідно з розкладом (https://kpnu.edu.ua/rozklad-zaniat/)